

ISSN 2518-7813

НАУКОВИЙ ВІСНИК

МИКОЛАЇВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

№ 4 (59)
грудень 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

НАУКОВИЙ ВІСНИК

МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Засновано 1999 р.

№ 4 (59)

грудень 2017

Внесено до Переліку фахових видань України
(наказ МОН України від 29.12.2014 р. № 1528)

Миколаїв

МНУ імені В. О. Сухомлинського

2017

УДК 37
ББК 74
Н 34

Рекомендовано до друку рішенням наукової ради
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 11 від 23 листопада 2017 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Валерій БУДАК академік НАПН України, доктор технічних наук, професор, голова редакційної колегії;
Тетяна СТЕПАНОВА доктор педагогічних наук, професор, головний редактор;
Ірина КАРДАШ кандидат педагогічних наук, доцент, відповідальний секретар.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Валерій БИКОВ доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України;
Володимир ГЛАДИШЕВ доктор педагогічних наук, професор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;
Микола ЄВТУХ доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення вищої освіти НАПН України;
Василь КРЕМЕНЬ Президент НАПН України, академік НАН України, дійсний член НАПН України, Президент Товариства «Знання» України;
Володимир ЛУГОВИЙ дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, перший віце-президент НАПН України;
Олександр ЛЯШЕНКО дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПН України;
Нелля НИЧКАЛО доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення педагогіки та психології професійної освіти НАПН України;
Олександра САВЧЕНКО головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, радник президента НАПН України, дійсний член НАПН України;
Анатолій СИТЧЕНКО доктор педагогічних наук, професор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;
Ольга СУХОМЛИНСЬКА дійсний член Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор;
Олена ТРИФОНОВА доктор педагогічних наук, професор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;
Мухіддін ХАЙРУДДІНОВ доктор педагогічних наук, професор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Вікторія НЕСТЕРЕНКО доктор педагогічних наук, професор (Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»);
Василь ШУЛЯР доктор педагогічних наук, професор (Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти).

Н 34

Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни Степанової. — № 4 (59), грудень 2017. — Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. — 572 с.

ISSN 2518-7813

У збірнику наукових праць розміщено статті з актуальних проблем педагогічної науки. Зокрема, розглянуто питання теорії та методики навчання дисциплін освітніх галузей. Автори особливу увагу звертають на процес виховання та навчання, інноваційні технології в освіті, особливості формування компетентності, проблеми фахової підготовки фахівця тощо.

Видання адресовано науковцям, педагогам, учителям-методистам, студентам педагогічних спеціальностей.

УДК 37
ББК 74

ISSN 2518-7813

© Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського, 2017

ЗМІСТ

Геннадій АНДРІЙЧЕНКО, Станіслав КУЧИРИНА	Військово-патріотичне виховання учнів та студентської молоді, формування української національної ідеї – основа нової концепції освітньої політики України.....	13
Ольга АНУФРІЄВА	Критеріальна база виявлення готовності майбутніх інженерів до професійної самореалізації в процесі навчальних практик.....	18
Тетяна АТРОШЕНКО	Проблема набуття соціального досвіду учнями основної школи в умовах позакласної виховної роботи.....	22
Юлія БАБАЯН	Теоретико-методологічні аспекти формування мотиваційної готовності студентської молоді до захисту Вітчизни.....	27
Вікторія БАРКАСІ, Тетяна ФІЛІПП'ЄВА	Розвиток соціальної компетентності майбутніх учителів засобами іноземних мов в умовах освітньо-виховного простору університету.....	32
Олег БЛАЖКО	Готовність майбутніх учителів до профільного навчання хімії учнів загальноосвітніх навчальних закладів.....	36
Алла БОГУШ, Ірина ПОПОВА	Сутність феномена «образ» у площині образного мовлення дітей.....	42
Володимир БОНДАР, Ірина МАКАРЕНКО	Рефлексія у системі управління розвитком самоефективності вчителя.....	47
Олена БОРТНІКОВА	Ретроспективний аналіз філософських, психологічних, економічних і педагогічних ідей виховання адаптивного стилю лідерства особистості.....	53
Юлія БРИЛЬ	Становлення освітнього простору як складової професійної підготовки фахівців-документознавців.....	59
Ігор БУГАЄВСЬКИЙ, Микола ТОВСТОПЯТ	Проблеми правового виховання та правової культури молоді в Україні.....	68
Валерій БУДАК	Особливості військово-патріотичного виховання студентської молоді.....	74
Наталія БУЛГАРУ	Специфіка іншомовної мовленнєвої підготовки студентів технічних ВНЗ.....	80
Софія БЄДАКОВА	Культурно-мистецька спадщина В. Барвінського як чинник виховання громадянськості майбутніх учителів музичного мистецтва.....	84
Олена БІДА, Людмила ПРОКОПЕНКО, Антоніна ЧИЧУК	Стратегія вдосконалення освітньої діяльності в процесі підвищення кваліфікації працівників дошкільних навчальних закладів в Україні.....	89
Катерина БІНИЦЬКА	Розвиток системи початкової освіти в Угорщині (90-ті рр. ХХ ст.) як предмет міждисциплінарного аналізу.....	93
Ігор БУЦИК	Особливості світового освітнього досвіду у формуванні дослідницької компетентності інженерів.....	99
БІ ЦІНЧЕНЬ	Основні принципи формування готовності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до вокально-хорового саморозвитку.....	104
Ольга ВАСИЛЕНКО	Соціально-педагогічні умови функціонування системи розвитку соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі.....	108
Лариса ВАСИЛЬЄВА	Національно-патріотичне виховання майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з аналізу музичних творів.....	114

Регіна ВАСИЛЬЄВА	Підготовка майбутніх учителів фізико-математичних спеціальностей до безпеки професійної діяльності	120
Раїса ВДОВИЧЕНКО	Теоретичні аспекти проблеми формування системи ціннісних орієнтацій студентської молоді	125
ВЕЙ ЛІМІН	Формування вокальної культури магістрантів музичного мистецтва в педагогічних університетах.....	130
Дар'я ВЕЛИКЖАНІНА	Акценти фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з підлітками в умовах розбудови нової української школи.....	135
Каріна ВЛАСЕНКО, Ірина СОПІВНИК	Діагностика ціннісних орієнтацій студентів аграрних вищих закладів освіти.....	140
Оксана ВОЙТОВИЧ	Критерії, показники та рівні сформованості технологічної компетентності майбутніх екологів.....	144
Ірина ГАЛУЩАК	Правова компетентність як складова процесу професійної підготовки економіста.....	148
Віталій ГЛАДУН	Особливості використання історико-краєзнавчих матеріалів у навчальному процесі (на прикладі вивчення української революції 1917–1921 рр.).....	152
Катерина ГНАТЕНКО	Шляхи методичної роботи над характеристикою персонажа в курсі літературного читання в початковій школі.....	158
Інна ГОРБАЧОВА	Педагогічні способи мотивації професійної мобільності вчителів закладів загальної середньої світи в освітньому просторі.....	164
Оксана ГУСАЧЕНКО	Формування творчого потенціалу підлітків як музично-педагогічна проблема.....	168
Ірина ДЕМЧЕНКО, Іренеуш ПИЖИК	Концепція підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти	172
Олена ДРОЗД	Формування національної самосвідомості особистості в умовах університету.....	178
Олена ДРУГАНОВА, Галина ПЕРЕПЕЛИЦЯ	Витоки проблеми підготовки учителів суспільствознавчих дисциплін в Україні наприкінці XIX – на початку XX століття.....	182
Роксолана ДУТКОВСЬКА	Корекційна спрямованість індивідуального навчання дітей з інтелектуальною неповносправністю, ускладненою порушенням процесів нейродинаміки.....	189
Олена ЄФІМОВА	Особливості розвитку проблеми підготовки військових кадрів в Україні у період правління Миколи I (30–50-х рр. XIX ст.)	193
Ірина ЗАДОРЖНА	Формування іншомовної аудитивної компетентності студентів лінгвістичних спеціальностей на основі художніх фільмів.....	199
Наталія ЗІНУКОВА	Структурні компоненти фахової компетентності перекладача: усний послідовний переклад	205
Іванна ІОЗІС	Основні складові формування професійної культури у педагогічній теорії.....	211
Вікторія ІЩЕНКО	Метапредметний характер аналітичних умінь та навичок майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності	217
Людмила ІЩЕНКО	Критеріальний підхід до підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку	223
Александр КИРИЧЕНКО	Система нових доктрин правового статусу суб'єктів образовательной деятельности.....	229
Ольга КОЗИНЕЦЬ	Тенденції управління розвитком шкіл передового досвіду в системі вітчизняної медичної освіти другої половини XX ст.	235
Ірина КОЗУБОВСЬКА, Зоряна МИГАЛИНА	Підготовка педагогічних кадрів в США в контексті полікультурної освіти.....	241
Алла КОЛЕСНИК	Педагогічне керівництво навчально-професійною діяльністю студентів	246
Олена КОМПАНІЙ	Робота над текстом-міркування на завершальному етапі початкової мовної освіти	250

Оксана КОНДУР	Інноваційний менеджмент у системі управління вищим навчальним закладом.....	254
Лариса КОРЖ-УСЕНКО	Студент як учасник навчально-виховного процесу у вищій школі України на початку ХХ ст.	259
Ольга КУЗНЕЦОВА	Компетентнісний напрям підготовки учителів музичного мистецтва до творчо-продуктивної роботи з учнями	266
Наталя КУЗЬМЕНКО	Застосування різноманітних форм позааудиторної виховної роботи з урахуванням індивідуальних інтересів і потреб студентів	270
Анатолій КУЗЬМІНСЬКИЙ	Деякі аспекти впровадження і використання передового педагогічного досвіду в університеті.....	275
Анжеліка КУРЧАТОВА, Марина КРАМАРЕНКО	Педагогічні умови формування духовно-моральних якостей дітей старшого дошкільного віку засобами художнього слова	280
Тетяна КУЧАЙ, ІЛЬДІКО ОРОС	Моделі підготовки майбутніх учителів у європейських країнах	285
Олександр КУЧАЙ	Особливості дистанційного навчання у вищій школі	292
Ірина ЛИСЕНКОВА, Світлана МЕДВЕДЄВА	Використання інноваційних методик у розумовому розвитку дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.....	295
Надія ЛУЦАН	Лінгводидактичні засади розвитку вмінь будувати висловлювання у молодшому шкільному віці	300
Галина ЛУЦЕНКО	Огляд сучасних стандартів підготовки інженерних кадрів	305
ЛЮ МЯОНІ	Особливості музичного навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів Китаю	311
Марина ЛІТВІНОВА	Системний підхід до профільного викладання природничих дисциплін у технічних ВНЗ.....	317
Лариса ЛІХІЦЬКА	Творчо-виконавський етап підготовки майбутніх учителів музики до роботи з учнями у вокально-хорових гуртках	322
ЛІ ЯН	Формування музично-сценічних умінь студентів факультетів мистецтв у педагогічних навчальних закладах України та Китаю.....	326
Фарідун МАЙНАЄВ	Критерії та показники готовності майбутніх учителів історії до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні	331
Ірина МЕЛЬНИЧУК	Наукові підходи до формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників	335
Володимир МИКИТЮК	Форми і методи дидактичного впливу Івана Франка.....	340
Ольга МИТЦЕВА	Професійний імідж сучасного фахівця: соціально-педагогічний аспект	346
Віта МІРОШНИЧЕНКО	Формування готовності майбутніх філологів до педагогічної діяльності.....	351
Ольга МОРЕНКО	Формування готовності до професійного самовдосконалення майбутніх працівників соціальної сфери в процесі фахової підготовки	357
Євген НЕЛІН	Психоаналітична педагогіка як новітня концепція в освіті постнекласичного суспільства.....	363
Лілія НІКІТЧЕНКО	Принципи формування педагогічної майстерності майбутніх учителів біології у процесі професійної підготовки	368
Оксана ОЛЕКСЮК	Лідерські риси та якості як складові структури особистості лідера	372
Оксана ОЛЕКСЮК, Світлана ЗАВОЛОКА	Формування любові до рідного міста у дітей старшого дошкільного віку засобами ТРВЗ.....	380
Марія ОЛІЯР	Інноваційні технології формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи.....	386
Орест ОРИЩУК	Особистісно орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів музики до вокально-просвітницької педагогічної діяльності	391

Катерина ОСАДЧА	Історико-педагогічний аналіз становлення тьюторства в освіті України	395
Ірина ПАРФЕНТЬЄВА, Валентина КРИВА	Психологічні аспекти підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до публічного виступу	401
Ірина ПАРФЕНТЬЄВА, Катерина МАТВІЙЧУК	Аналіз складових професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва	406
Лариса ПЕТРИЧЕНКО	Здоров'язбережувальна компетентність студентів вищого педагогічного навчального закладу	411
Олександр ПЕЧКО, Володимир САМІЙЛЕНКО, Олександр ДУДОРОВ	Сутність здоров'язберігаючих технологій адаптивного фізичного виховання.....	417
Оксана ПОВІДАЙЧИК, Наталія ВАРГА, Ірина ПОПОВИЧ	Формування дослідницьких умінь студентів у вищих навчальних закладах Великої Британії.....	421
Анжеліка ПОПОВИЧ	Стилістичний аналіз тексту як метод навчання майбутніх учителів української мови і літератури	426
Руслана ПРЕСНЕР	Сучасні підходи до формування іншомовної граматичної компетенції студентів немовних спеціальностей	432
Олександр РАЦУЛ, Гжегож БЖУЗЕ, Долорес ЗАВІТРЕНКО	Особливості формування трудової активності молодших школярів.....	437
Галина РОЗЛУЦЬКА	Організаційно-педагогічна діяльність єпископів Мукачівської греко-католицької єпархії у XVIII ст.	442
Людмила РОМАНИШИНА	Використання праксеологічного підходу під час професійної підготовки студентів до розв'язування конфліктів.....	447
Наталія РОМАНЧУК, Наталія РОМАНЧУК	Застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах.....	452
Катерина РУДНІЦЬКА	Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю	456
Наталія РУЧИНСЬКА	Теоретико-методологічні підходи до підготовки бакалаврів в умовах поєднання очної і дистанційної форм навчання.....	461
Іван РЯБУХА	Династії морських офіцерів як основа розвитку морської справи	465
Наталія СИМОНЕНКО	Змістові основи організації самостійної роботи студентів-медиків у вищих навчальних закладах США.....	471
Ірина СЛЯТИНА	Сучасні підходи до патріотичного виховання учнів підліткового віку.....	478
Олександра СОКОЛОВСЬКА	Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.....	482
Анастасія СОЛОДОВНИК	Професійна підготовка судноводіїв у морських навчальних закладах України (кінець XX – початок XXI століття)	488
Марія СОТЕР	Критерії, показники і рівні сформованості готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації.....	494
Володимир СТАРОСТА	Педагогічний моніторинг та педагогічна діагностика: сутність і взаємозв'язок понять.....	499
Тетяна СТЕПАНОВА	Педагогічна творчість у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності	505
Анна СТРУК	Особливості збагачення словникового запасу дітей шестирічного віку	508
Наталія СУЛТАНОВА	Форми і методи соціального виховання дітей в діяльності інтернатних закладів освіти в Україні (1956–60-ті рр. XX ст.)	513

Юрій ТУРТАЄВ, Сергій ОЛЬШАНСЬКИЙ	Історичний генезис ідеї військово-патріотичного виховання молоді в українському суспільстві.....	518
Ганна ТІТОВА	Зміст методики підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи	523
Тетяна ФІЛІМОНОВА, Світлана ЯКИМЕНКО	Констатувальний етап дослідження підготовки майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.....	529
ЧЖАН НЯНЬХУА	Структура художньо-інформаційної компетентності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів	534
Антоніна ЧИЧУК	Підготовка кадрів для системи підвищення кваліфікації учителів початкової школи у Великій Британії та США.....	538
Ірина ШАМА	Переваги та обмеження використання кейс-технології у процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів	542
Сергій ШАРОВ, Володимир ЄРЕМЄЄВ, Ростислав ПЕЧЕРСЬКИЙ	Розробка експертної системи для проведення порівняльного аналізу освітніх метаоб'єктів.....	547
Андрій ШОСТАЧУК	Чисельне дослідження кінематичних характеристик плоских важільних механізмів її класу в навчальній дисципліні «Теорія механізмів і машин»	552
Олена ШТЕФАН	Сучасна практика формування національно-патріотичного світогляду у навчально-виховному процесі підготовки майбутніх учителів музики.....	557
Лариса ЯРОШЕВСЬКА	Самостійна навчально-пізнавальна діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва засобами патріотичного виховання	561
Світлана ЯСТРЕМСЬКА	Інтерактивні електронні освітні ресурси в дистанційній професійній підготовці майбутніх магістрів сестринської справи	566

CONTENTS

Andriichenko H., Kuchyryna S.	Military-Patriotic upbringing of students and student youth, formation of the Ukrainian national idea – the basis of the new concept of educational policy of Ukraine.....	13
Anufrieva O.	The Critical Base of Prevention of Readiness of Future Engineers for Professional Self-Realization in the Process of Educational Practice	18
Atroshenko T.	Problem of acquiring social experience by pupils at general school in condition of extracurricular educational work.....	22
Babaian Y.	Theoretical and methodological aspects of forming of motivational readiness student young people for defence of fatherland as pedagogical problem	27
Barkasi V., Filippieva T.	The development of future teachers` social competence by means of foreign languages in the conditions of the University educational space	32
Blazhko O.	Readiness of Teachers-to-be for Subject Oriented Instruction of Chemistry at General Educational Institutions.....	36
Bogush A., Popova I.	Essence of phenomena «image» from the perspective tropology of children.....	42
Bondar V., Makarenko I.	Reflection in the system of management development of teacher`s self-efficiency	47
Bortnikova O.	Retrospective analysis of philosophical, psychological, economic and pedagogical ideas of education of adaptive style of literacy of personality	53
Bryl Y.	The formation of an education space as a component of the professional training of records management specialists	59
Buhaievskiy I., Tovstopyat M.	Problems of legal education and legal culture of young people in Ukraine	68
Budak V.	Peculiarities of military-patriotic education of student youth.....	74
Bulgaru N.	Specificity of foreign language speech training of students of technical universities	80
Bedakova S.	Cultural artistic heritage of V. Barvynskiy as a factor of education of civility of future musical art teachers	84
Bida O., Prokopenko L., Chychuk A.	Strategy of improvement of educational activity in the process of professional development of preschool educational institutions in Ukraine.....	89
Binytska K.	Development of Primary Education in Hungary (1990-s) as a Subject of Interdisciplinary Analysis.....	93
Butsyk I.	Peculiarities of world learning experience in forming the engineering research competence	99
Bee Jinchen	The basic principles of the readiness of students of the faculties of the arts of pedagogical universities to vocal-choral self-development.....	104
Vasilenko O.	Socio-pedagogical conditions for implementing the system of development of social responsibility of students in the microenvironment.....	108
Vasylieva L.	National-patriotic education of future teachers of musical art in the class for the analysis of musical works	114
Vasileva R.	Training of future teachers of physical and mathematical specialties for the safety of professional activity.....	120

Vdovychenko R.	Theoretical aspects of the problem of students' value and norm orientations system formation.....	125
Wei Limin	Formation of the vocal culture of masters of musical art in pedagogical universities	130
Velykzhanina D.	Accents of the future social pedagogues' professional preparation to work with adolescents in conditions of development of the new Ukrainian school.....	135
Vlasenko K., Sopivnyk I.	Diagnostics of value orientations of students of agricultural higher educational institutions.....	140
Voitovych O.	Criteria, indicators and levels of formation of technological competence of future environmentalists	144
Galushchak I.	Legal competence as a component of the process of professional training of an economist.....	148
Hladun V.	The main features of using the historical and ethnographic materials in the educational process (for example, studying the Ukrainian Revolution 1917-1921)	152
Hnatenko K.	Ways of methodical work on character profile in course of literary reading in the primary school.....	158
Gorbacheva I.	Pedagogical methods of motivation of teachers' professional mobility of establishments of general secondary education in educational space.....	164
Gusachenko O.	Forming of creative potential of teenagers as music-pedagogical problem.....	168
Demchenko I., Pyrzyk I.	Concept of future teacher training to professional activity in conditions of inclusive education	172
Drozd O.	The formation of national consciousness of personality in the university.....	178
Druganova E., Perepelitsa H.	The origins of the problem of training teachers of social science disciplines in Ukraine in the late 19th early 20th centuries	182
Dutkovska R.	Correctional orientation of individual training and education of children with intellectual disability complicated by disorders of neurodynamic processes	189
Yefimova O.	Development features of the problem of the training of military cadres in Ukraine in the period of the reign of Nicholas I (30-50s of the XIXth century).....	193
Zadorozhna I.	Forming Foreign Language Listening Competence of Linguistic Students on the Basis of Fiction Films.....	199
Zinukova N.	Structural components of professional translator's competence: consecutive interpreting	205
Iozis I.	The Main Components of the Formation of Professional Culture in Pedagogical Theory	211
Ischenko V.	Meta-disciplinary nature of analytical skills and abilities of future specialists in document sciences and information activities	217
Ishchenko L.	Criterial approach to the preparation of future developers to the formation of creative individuality of children of the senior preschool age	223
Kyrychenko O.	System of new doctrines of the legal status of subjects of educational activity	229
Kozinets O.	Trends in the management of the development of schools of best experience in the system of native medical education of the second half of the twentieth century.....	235
Kozubovska I., Myhalyna Z.	Training of teachers in the context of multicultural education in USA.....	241
Kolesnik A.	Pedagogical management of students' educational and professional activities.....	246
Kompaniy O.	The work on the Tex-reasoning at the final stage of primary language education.....	250
Kondur O.	The innovative management in the system of higher educational establishment administration	254
Korzh-Usenko L.	Student as a participant in the educational process in high education institutions of Ukraine during the early twentieth century.....	259
Kuznetsova O.	Competent direction of training teachers of musical art for creative and productive work with students	266

Kuzmenko N.	Application of various forms of extracurricular educational work, taking into consideration students' individual interests and needs	270
Kuzminskyi A.	Some aspects of implementation and use of pre-pedagogical experience at the university	275
Kurchatova A., Kramarenko M.	Pedagogical conditions of formation of spiritually-moral qualities via artistic expression.....	280
Kuchai T., Oros I.	Future teacher training models in the European countries	285
Kuchay O.	Features of distance training in high school.....	292
Lysenkova I., Medvedeva S.	The use of innovative methods in mental development of senior pre-school age children with learning disabilities	295
Lutsan N.	Linguodidactic principles for the development of abilities to build expressions at junior school age.....	300
Lutsenko G.	Review of modern standards of the accreditation of engineering graduates.....	305
Liu Miaoni	Features of musical training of students of faculties of arts of pedagogical universities of China	311
Litvinova M.	System Approach to Teaching Natural Sciences Disciplines in Technical Universities	317
Likhitskaya L.	Creative and performing stage of the preparation of future music teachers to work with students in vocal and choir clubs	322
Li Yang	Formation of musical and scenic skills of students of art departments in pedagogical educational institutions of Ukraine and China	326
Mainaev F.	Criteria and indicators of future history teachers' readiness to use of information and communication technologies in education.....	331
Melnychuk I.	The scientific approaches to the formation of health saving culture of future frontier guards	335
Mykytyuk V.	Forms and methods of Ivan Franko's didactic impact	340
Myttseva O.	Professional image of the modern professional: social-pedagogical aspect	346
Miroshnichenko V.	Formation of future philologists' readiness to the pedagogical activity.....	351
Morenko O.	Formation of readiness for professional self-improvement of future social workers in professional preparation	357
Nelin Ie.	Psychoanalytic pedagogy as a modern concept in the formation of post non-classical society.....	363
Nikitichenko L.	Principles of the formation of pedagogical skills of future biology teachers in the process of vocational training.....	368
Oleksyuk O.	Leadership traits and qualities as components of the leader's personality structure	372
Oleksyuk O., Zavaloka S.	The formation of love for the hometown in the children of an early preschool age by means of TSIT	380
Oliiar M.	Innovative technologies of developing the communicative competence of primary school teachers to be.....	386
Orishuk O.	Personally oriented approach in vocational training of future music teachers for vocational and educational pedagogical activity.....	391
Osadcha K.	Historical and pedagogical analysis of tutoring formation in the education of Ukraine.....	395
Parfentieva I., Kryva V.	Psychological aspects of preparing the future teacher of music art to a public performance.....	401
Parfentieva I., Matviychuk E.	Analysis of the component of professional competence of the future teacher of musical art.....	406
Petrichenko L.	Health saving competence of students of higher pedagogical educational establishments.....	411

Pechko O., Samiylenko V., Dudorov O.	The essence of health-preservation technology of adaptive physical education.....	417
Povidaichyk O., Varga N., Popovich I.	The formation of research skills of students in the system of higher education of Great Britain	421
Popovych A.	Stylistic analysis of the text as a studying method for future teachers of the Ukrainian language and literature	426
Presner R.	Modern approaches for the formation of the foreign language grammatical competence of students of non-special specialties.....	432
Ratsul A., Brzuze G., Zavitrenko D.	Features of formation of labor activity more schools.....	437
Rozlutska G.	Organizational and pedagogical activity of bishops of the Mukachevo Greek Catholic Diocese in the XVIII th century	442
Romanyshyna L.	The usage of praxeological approach in students' professional training for conflict solution.....	447
Romanchuk N., Romanchuk N.	The use of information and communication technologies of teaching foreign languages in higher educational institution	452
Rudnitska K.	Professionally-oriented foreign language teaching of future economists.....	456
Ruchinska N.	Theoretical and methodological approaches to the preparation of bachelors in the conditions of combination of full-time and distance learning forms.....	461
Ryabukha I.	Dynasties of marine officers as the basis of seamanship development	465
Simonenko N.	Contents of the Organization of the Independent Work of Medical Students in USA Higher Educational Institutions	471
Slyatina I.	Modern approaches to patriotic upbringing of teenagers.....	478
Sokolovskaya A.	Preparation of future educators for work with children with special educational needs.....	482
Solodovnik A.	Professional training of skippers in marine educational institutions of Ukraine (end of XX - beginning of the XXI century)	488
Soter M.	Criteria, indicators and levels of future marine mechanics' preparedness for intercultural communication	494
Starosta V.	Pedagogical monitoring and pedagogical diagnostics: the nature of concepts and relationships	499
Stepanova T.	Pedagogical creativity in training of preschool education future specialists to professional activity	505
Struk A.	Features of acquisition of the following residence of children of the sixth-year old age.....	508
Sultanova N.	Forms and methods of children's social education in boarding educational institutions in Ukraine (in the 1956 - 60-ies of XX century).....	513
Turtaev U., Ol'shans'kyi S.	The historical genesis of the idea of military-patriotic education of youth in the Ukrainian society	518
Titova G.	Content of the methodology of preparation of future physical training teachers before formation of sports leadership skills in secondary school pupils	523
Filimonova T., Yakymenko S.	The ascertaining stage of the study of the preparation of future educator for the patriotic education of children of senior preschool age	529
Zhang Nyanhua	The structure of artistic and information competence of students of art institutes of pedagogical universities.....	534
Chichuk A.	Training for primary school teachers in UK and USA.....	538
Shama I.	Advantages and limitations of the use of case technology in the process of forming the individual style of future teacher's professional activity	542

Sharov S., Ereemeev V., Pecherskyi R.	The development of the expert system for the comparative analysis of educational metaobjects.....	547
Shostachuk A.	Numerical study of kinematic characteristics of plane leverage mechanisms of ii class in the discipline «Theory of mechanisms and machines».....	552
Shtefan O.	Modern practice of the national-patriotic outlook formation in musical arts teachers' to be education and upbringing training process.....	557
Yaroshevska L.	Musical art teacher's to be self-contained educational and cognitive activity by patriotic education methods.....	561
Yastremska S.	Electronic resources of interactive education in distance professional education of prospective Masters of Science in Nursing.....	566

УДК 378:37.091.12.011.3

Ірина ЗАДОРЖНА

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практики англійської мови та методики її викладання
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна
email: irynazadorozhnai@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ОСНОВІ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ

Визначено особливості формування аудитивної компетентності студентів-лінгвістів четвертого курсу на основі художніх фільмів (доцільність використання художніх фільмів орієнтовно рівня С1; залучення різних видів аудіювання (ознайомлювального, вибіркового, детального; а також інтенсивного з самостійним переглядом та обговоренням в аудиторії, екстенсивного та автономного); створення банку художніх фільмів для інтенсивного та автономного аудіювання, який може регулярно поповнюватися як викладачем, так і студентами; використання за необхідності пам'яток) та обґрунтовано етапи формування іншомовної аудитивної компетентності на основі художніх фільмів (I етап – підготовчий, спрямований на самостійне ознайомлення студентів із новими лексичними одиницями, які суттєво впливають на розуміння його змісту, а також відповідних лінгвосоціокультурних реалій; II етап – цілісний перегляд фільму; III етап – перевірка рівня розуміння змісту; IV етап – критичний аналіз проблематики фільму).

Ключові слова: іншомовна аудитивна компетентність, студенти лінгвістичних спеціальностей, художні фільми, вміння, етапи, вправи.

На сучасному етапі важко переоцінити значення іноземних мов для успішної професійної реалізації особистості. Особлива роль при цьому відводиться фахівцям, для яких іноземна мова є спеціальністю, оскільки часто саме вони забезпечують можливість обміну важливою інформацією і є медіаторами культур. Відтак іншомовна підготовка відповідних фахівців вимагає постійного вдосконалення та залучення різноманітних сучасних засобів.

Одним із компонентів іншомовної комунікативної компетентності є аудитивна компетентність, яка забезпечує сприйняття, розпізнання та розуміння мовлення, «супроводжується активною переробкою отриманої інформації у зв'язку з наявним у аудитора лінгвістичним і прагматичним досвідом та оцінкою цієї інформації у внутрішньому мовленні» [8, 21]. Таким чином, беручи до уваги складність аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, зумовлену рівнем розвитку психічних процесів (сприймання, увага, мислення, пам'ять), психологічних механізмів (у першу чергу інтонаційного та фонематичного слуху, внутрішнього промовляння, ймовірнісного прогнозування, осмислення, оперативної пам'яті), механізмів смислової переробки інформації (еквівалентних заміни, перекодування, компресії, розширення, трансформації), особливостями аудіотекстів (пов'язаних із мовним оформленням та змістом), умовами пред'явлення

(тривалість звучання, кількість пред'явлень, темп, джерело мовлення, наявність опор), наявністю в слухача лінгвістичного та прагматичного досвіду, можемо стверджувати, що формування аудитивних умінь повинно бути цілеспрямованим та методично коректно спроектованим процесом, який потребує особливої уваги. Зазначимо, що донедавна вміння аудіювання не входили в перелік об'єктів контролю на ЗНО з іноземних мов, а отже досить часто в школах не приділяли достатньо уваги формуванню аудитивної компетентності.

На сучасному етапі існує низка досліджень щодо формування іншомовної аудитивної компетентності студентів мовних спеціальностей. Зокрема, Р. І. Вікович розроблено методику навчання аудіювання англійської мови [4]; О. Ю. Бочкарьовою – методику навчання професійно орієнтованого аудіювання майбутніх учителів англійської мови [3]; М. Ю. Новіковим – методику навчання студентів-лінгвістів аудіювання художніх фільмів, в основу якої покладено режим прискореного пред'явлення фрагментів фільмів за допомогою DVD-плеєра [5]. Робота О. О. Сіваченко присвячена навчанню аудіювання англійських драматичних творів студентів старших курсів [7], а Шевкопляс Л. В. – формуванню англійської компетентності в аудіюванні у процесі самостійної роботи з використанням матеріалів подкастів на першому курсі навчання [8].

Попри значний інтерес дослідників до проблеми, недостатньо вивченим залишається питання формування іншомовної аудитивної компетентності студентів-лінгвістів старших курсів бакалаврату. Крім того, необхідність підвищення мотивації студентів зумовлює вибір сучасних та ефективних засобів навчання, серед яких особливе місце посідають художні фільми.

Мета статті – проаналізувати особливості формування аудитивної компетентності студентів-лінгвістів четвертого курсу на основі художніх фільмів та обґрунтувати етапи формування такої компетентності.

З урахуванням вимог програм [6; 11] робимо висновок, що студенти IV курсу повинні оволодіти вміннями ознайомлювального (розуміти основні положення тривалого (більше 30 хвилин), нечітко структурованого, недостатньо зв'язного мовлення, висловленого в середньому (130–150 слів/хв.) та швидкому темпі (близько 170 слів/хв.); вибіркового (виокремлювати всю необхідну інформацію із складних у мовному і змістовому плані презентацій, промов, лекцій, дебатів, висловлених у середньому та швидкому темпі); детального (розуміти деталі тривалого і складного у мовному і змістовому плані мовлення на складні абстрактні теми, які знаходяться у сфері академічних та майбутніх професійних інтересів студентів; вільно розуміти зміст більшості фільмів і телепрограм, які містять значну кількість сленгу та ідіом) аудіювання. З викладеного можна зробити два висновки: по-перше, перегляд художніх фільмів передбачено програмними вимогами, що доводить доцільність використання художніх фільмів для формування іншомовної аудитивної компетентності студентів четвертого курсу; по-друге, рівень програмних вимог розширює спектр фільмів, придатних для перегляду, адже зазвичай автентичні художні фільми є доволі складні в плані мовного оформлення.

У сучасній методиці виділяють також інтенсивне та екстенсивне аудіювання. Перше передбачає прослуховування (перегляд фільму) під керівництвом викладача для цілеспрямованого розвитку певних механізмів, навичок, умінь, а друге – прослуховування (перегляд фільму) відповідно до самостійного вибору студента, поза аудиторією для власного задоволення та у свій вільний час з метою зазвичай глобального розуміння (хоча у випадку перегляду фільмів залежно від фільму і мети можливе й детальне його розуміння) [12]. Зазначимо, що інтенсивне аудіювання теж може відбуватись під опосередкованим керівництвом викладача, який заохочує та опосередковано контролює процес, надаючи, однак, студентам можливість вибору, які фільми і коли переглядати.

Вважаємо за доцільне розглядати ще один вид аудіювання – автономне аудіювання [10], за якого викладач жодним чином не залучений до процесу, адже воно відбувається повністю за ініціатииви студента з метою задоволення різних потреб (навчальних, естетичних тощо). Автономне аудіювання може значно покращити рівень сформованості аудитивних умінь студента.

Крім програмних вимог, доцільність використання художніх фільмів для розвитку аудитивної компетентності студентів зумовлена низкою інших факторів: можливістю використання різних видів аудіювання (ознайомлювального, вибіркового, детального, а також інтенсивного, екстенсивного та автономного), паралельного формування лінгвосоціокультурної компетентності; мотиваційним потенціалом художніх фільмів; наявністю відеоряду, що значно полегшує сприймання; можливістю підбору фільмів різного рівня складності, застосування різних режимів перегляду залежно від мети (кількість пред'явлень, кількаразовий перегляд незрозумілих уривків, перегляд із/без субтитрів тощо), широкий вибір фільмів, що зумовлює можливість вибору відповідно до інтересів, рівня тощо.

Студентам четвертого курсу, які характеризуються доволі високим рівнем володіння іноземною мовою, доцільно пропонувати фільми, які орієнтовно відповідають рівню C1 за Загальноєвропейськими рекомендаціями. При цьому при перегляді художніх фільмів варто залучати різні види аудіювання (ознайомлювальне, вибіркоче, детальне; інтенсивне, екстенсивне). При організації інтенсивного аудіювання варто орієнтуватись на самостійний перегляд студентами художніх фільмів, оскільки на четвертому курсі майбутні філологи чи вчителі іноземних мов характеризуються доволі високим рівнем автономії, а отже, здатні ефективно та відповідально працювати самостійно. З цієї метою доцільно створити банк відеофільмів, який може регулярно поповнюватись як викладачем, так і студентами.

Враховуючи погляди Н. І. Бичкової [2], вважаємо, що в процесі самостійної роботи перегляд художніх фільмів повинен здійснюватись у чотири етапи. Конкретизуємо ці етапи та наведемо відповідні приклади вправ. Зазначимо, що в даному випадку ми орієнтуємось на інтенсивне детальне аудіювання.

Перший етап (підготовчий) – самостійне ознайомлення студентів із новими лексичними одиницями, які суттєво впливають на розуміння його змісту, а також відповідними лінгвосоціокультурними реаліями. Студенти отримують матеріал у друкованому вигляді, який містить не лише

перелік і тлумачення англійською мовою нових лексичних одиниць, а й приклади їх вживання на рівні словосполучення та речення, а також речення-прикладу з фільму. Студентам можна запропонувати самостійно виконати кілька вправ для засвоєння лексичних одиниць. Наприклад, знайти відповідність між словом та його дефініцією, перекласти запропоновані слова українською мовою, заповнити пропуски в реченнях. Особливої уваги потребують фразеологічні та ідіоматичні звороти, які широко застосовуються в розмовній мові. За необхідності студентів потрібно забезпечувати ключами для самоперевірки. Крім того, перед переглядом фільму студентів слід забезпечувати коментарем певних лінгвосоціокультурних явищ. Студентам доцільно також рекомендувати ознайомлюватися з новим мовним матеріалом напередодні перегляду фільму для кращого засвоєння мовних одиниць. Зазначимо, що кількість семантизованих та опрацьованих лексичних одиниць, а також кількість вправ не повинні бути обтяжливими, оскільки багато слів та словосполучень неможливо згадати під час перегляду фільму навіть за умови їх попередньої семантизації та опрацювання. Що стосується вправ, їхня основна мета – оволодіння лексичними одиницями на рецептивному рівні, налаштування на перегляд фільму.

На допереглядовому етапі вважаємо за доцільне зацентрувати увагу студентів на інформації про фільм, його авторах, акторському складі, історії створення (якщо вона становить певний інтерес), критичних відзивах про нього, історичному підґрунті.

Так, перед переглядом художнього фільму «The Queen» («Королева») студентам можна запропонувати знайти інформацію про HM Queen Elizabeth, Princess Diana, Tony Blair, HM Queen Mother, Prince Charles та ін.

Приклад 1.

Мета: ознайомити студентів із дійовими особами фільму, розширити соціокультурні знання студентів щодо членів королівської сім'ї і державних діячів Об'єднаного королівства Великобританії.

Завдання: Find information about HM Queen Elizabeth, Princess Diana, Tony Blair, HM Queen Mother, Prince Charles, Prince Philip. Be ready to present it in the classroom.

Приклад 2.

Мета: семантизувати лексичні одиниці, які викликатимуть труднощі розуміння художнього фільму.

Завдання: Read and translate the sentences taken from the film paying special attention to the underlined words and word combinations. Use a dictionary when necessary.

Аудіоряд:

1. I don't measure the depth of a curtsey. Robin. I leave that to my sister.

2. In Balmoral all seems to breathe freedom and peace and to make one forget the world and its sad turmoils.

3. Let's just re-cap on what's happened.

4. Isn't that precisely the sort of extravagance they attack us for?

5. You're writing your maiden speech as Prime Minister.

6. This is not a time for recriminations, however I would say that I always believed that the press would kill her in the end. It might be an idea to pay tribute to her life and achievements.

7. It's a family funeral, Mr. Blair. Not a fairground attraction.

8. I think the Princess has already paid a high enough price for exposure to the press.

9. They screwed up her life. Let's hope they don't screw up her death.

10. Then perhaps we should plan for any contingency.

11. I believe a few over-eager editors are doing their best to sell newspapers, and it would be a mistake to dance to their tune.

12. My advisers have been taking the temperature among people on the streets, and the information I'm getting is that the mood is quite delicate.

13. Swift prosecution of these matters, he felt, might, just might avert disaster.

14. My dear, you are the greatest asset this institution has.

Приклад 3.

Мета: автоматизувати дії студентів з лексичними одиницями, які викликатимуть труднощі під час перегляду фільму.

Завдання: Fill in the gaps in the sentences with one of the following words:

recriminations, tribute, re-cap, turmoil, maiden speech, exposure, screwed up, extravagance, curtsey, contingency.

1. Traditionally, women and girls _____ for those of senior social rank just as men and boys bow.

2. Ashley gazed at him, her thoughts in _____.

3. Let me _____ what has been discussed so far.

4. Her only _____ was expensive cars.

5. Bitter accusations and _____ followed the disaster.

6. The players wore black armbands as a _____ to their late teammate.

7. The _____ of his underground political activity caused a great scandal.

8. It really _____ her when her mother died.

9. He was prepared for every _____.

10. He was to make his _____.

Другий етап – цілісний перегляд фільму.

Переглядаючи самостійно фільм, студенти можуть перекручувати плівку назад для повторного перегляду окремих фрагментів із метою максимального розуміння змісту.

Перед переглядом фільму студентам потрібно запропонувати завдання, які їм потрібно буде виконати під час перегляду. Це можуть бути вправи на розвиток лінгвосоціокультурного спостереження, розуміння лінгвосоціокультурної інформації. Наприклад, під час перегляду фільму «The Queen» можна запропонувати студентам занотувати, які традиції і церемонії згадуються чи відображено в фільмі, чи які газети цитуються героями фільму.

Третій етап – перевірка рівня розуміння змісту. Студенти самостійно виконують переважно умовно-комунікативні та комунікативні вправи: визначення правильності – неправильності тверджень, запропонованих викладачем; відповіді на запитання; продовження речень; розташування тверджень у послідовності відповідно до змісту фільму; передача змісту фільму в усній чи письмовій формі, які перевіряються викладачем на аудиторних або індивідуальних заняттях, а також у процесі взаємоперевірки та самоперевірки.

Приклад 4.

Мета: навчити студентів розуміти загальний зміст і основні деталі художнього фільму.

Завдання: Decide if the statements are true or false. If they are false, correct them.

1. The Royal family was sympathetic to Princess Diana.
2. Tony Blair was a strong monarchist.
3. Queen Mother persuaded Queen Elizabeth to show her strength and stay in Balmoral.
4. Tony Blair was the first official who made a statement after Diana's death.
5. The Union Flag flies at half mast upon the deaths of members of the Royal Family.
6. Diana's funeral was supposed to be public from the very beginning.
7. People were very dissatisfied with the Royal family's indifference to Diana's death.
8. Prince Charles was afraid to be killed by some anti-monarchist.

Приклад 5.

Мета: навчити студентів розуміти деталі художнього фільму.

Завдання: After you have watched the film, do the following task to check how well you have understood it.

I. Choose the correct item.

1. Tony Blair had ... child / children.
a) two; b) three; c) four; d) one.

2. Tony Blair was the Queen's ... Prime minister.
a) eleventh; b) tenth; c) eighth; d) twelfth.

3. How long did the first meeting of Queen Elizabeth and Tony Blair as a Prime minister last?

a) ten minutes; b) twenty minutes; c) fifteen minutes; d) five minutes.

4. The Queen first Prime Minister was ...

a) Margaret Thatcher; b) Sir Winston Churchill; c) Sir Anthony Eden; d) Harold Macmillan.

5. Tony Blair was in opposition for ... years.

a) eighteen; b) fifteen; c) five; d) eight.

6. ... of people believed that the Queen's indifference to Diana's death had damaged the monarchy.

a) 50%; b) 20%; c) 70%; d) 10%.

7. In conversation with Tony Blair Queen Elizabeth expresses her conclusion that nowadays ...

a) people still value traditions; b) people value money;

c) people like shows; d) people still value constancy.

8. Tony Blair was a representative of a ... party.

a) Labour; b) Democratic; c) Conservative; d) Republican.

9. During the war the Queen ...

a) worked as a mechanic; b) worked as a nurse; c) didn't work; d) worked as a teacher.

10. The first thing Tony Blair was going to pay attention to was ...

a) educational reform; b) economic reform;

c) consitutional reform; d) political reform.

II. Answer the following questions.

1. Does the Queen have the right to vote?

2. What is «Tay Bridge»?

3. Why did Charles ask Tony Blair to deal with his mother? What actually did he ask the Prime Minister for?

4. Did Prince Philip want to be present at Diana's funeral?

5. What features did the Queen appreciate as she explained to Tony Blair?

6. What made the Queen change her mind and go to London?

7. What made Diana so popular?

8. How did Diana's death influence British society?

9. Why was Charles afraid of being shot?

10. What interesting facts about the Queen are mentioned in the film (her parents, husband etc.)?

Четвертий етап – критичний аналіз проблематики фільму, який передбачає різноманітні творчі та проблемно-пошукові завдання (характеристика головних персонажів, подій, ідей; аналіз учинків героїв і можливих варіантів поведінки, які, на думку студентів, є більш виправданими в тій чи іншій ситуації; прийняття чи

неприйняття студентами позиції авторів у вирішенні певних морально-етичних проблем тощо). Результатом аналізу є написання есе за орієнтованою тематикою, запропонованою викладачем, чи усне обговорення на аудиторному занятті.

Приклад 6.

Мета: навчити студентів розуміти імпліцитну інформацію художнього фільму.

Завдання: You are a teacher. Your students are asking you to explain some episodes of the film and some facts about the Royal family:

Do you think Charles was ready to leave the Queen in the firing line?

What did the Queen mean when answering Charles' question why the public hated them so much she answered «not us».

Why did Tony Blair support the Queen?

What does the episode with the stag mean?

Приклад 7.

Мета: навчити студентів критичного розуміння змісту художнього фільму.

Завдання: You are a film director. You are going to shoot a scene with the Queen and a little girl who unexpectedly gave her flowers. Explain the idea and the importance of the episode to the actors.

Успішність самостійного аудіювання, а також рівень компетентності в аудіюванні загалом значною мірою залежать від стратегій, які використовують студенти. Часто слухачам пропонують пам'ятки з описом ефективних стратегій. Якщо па-

м'ятки використовуються з першого курсу, на старших курсах необхідності в них уже немає, оскільки викладені в них рекомендації переходять у внутрішній план, стають внутрішнім компонентом діяльності [1, 118].

Таким чином, ми визначили особливості формування аудитивної компетентності студентів-лінгвістів четвертого курсу (доцільність використання художніх фільмів орієнтовно рівня С1, залучення різних видів аудіювання (ознайомлювального, вибіркового, детального; а також інтенсивного з самостійним переглядом та обговоренням в аудиторії, екстенсивного та автономного); створення банку художніх фільмів для інтенсивного та автономного аудіювання, який може регулярно поповнюватися як викладачем, так і студентами; використання за необхідності пам'яток) та обґрунтували етапи формування іншомовної аудитивної компетентності на основі художніх фільмів (I етап – підготовчий, спрямований на самостійне ознайомлення студентів із новими лексичними одиницями, які суттєво впливають на розуміння його змісту, а також відповідних лінгвосоціокультурних реалій; II етап – цілісний перегляд фільму; III етап – перевірка рівня розуміння змісту; IV етап – критичний аналіз проблематики фільму).

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці методики формування іншомовної аудитивної компетентності старшокурсників із використанням науково-популярних фільмів.

Список використаних джерел

1. Барбакова Е. В. Методика использования опор для чтения текстов различных функциональных стилей (языковой вуз, 1 курс) : дис... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Барбакова Екатерина Викторовна. — Улан-Удэ, 2005. — 184 с.
2. Бичкова Н. І. Основи використання відеофонограми та фонограми для навчання іноземних мов / Наталія Іванівна Бичкова. — К. : Віпол, 1999. — Ч. 1. — 107 с.
3. Бочкарьова О. Ю. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно спрямованого аудіювання : дис... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бочкарьова Олена Юрївна. — К., 2007. — 281 с.
4. Вікович Р. І. Методика навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англійських теленовін : дис... канд. пед. наук : 13.00.02 / Вікович Роксоляна Ігорівна. — К., 2011. — 344 с.
5. Новиков М. Ю. Обучение иноязычной аудитивной компетенции студентов-лингвистов с использованием DVD (на материале современных французских художественных фильмов): дис... канд. пед. наук : 13. 00. 02 / Новиков Михаил Юрьевич. — Пятигорск, 2011. — 198 с.
6. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : Проект / [С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін.] ; під кер. С. Ю. Ніколаєвої, М. І. Солов'я. — Вінниця : Нова книга, 2001. — 245 с.
7. Сіваченко О. О. Навчання аудіювання англійських драматичних творів студентів старших курсів мовних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Сіваченко Олена Олександрівна. — К., 2009. — 284 с.
8. Тимина С. В. Методика обучения иностранных студентов аудированию на материале языка специальности (на этапе вводно-предметного курса) : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык)» / С. В. Тимина. — Н. Новгород, 2003. — 25 с.
9. Шевкопляс Л. В. Формування англійської компетентності в аудіюванні майбутніх учителів у процесі самостійної роботи: дис... канд. пед. наук : 13. 00. 02 / Шевкопляс Людмила Вікторівна. — К, 2017. — 273 с.
10. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. — 3 ed. — Pearson Education ESL, 2007. — 569 p.
11. Curriculum: für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen hochschulen; за ред. Н. Ф. Бориско. — К. : Ленвіт, 2004. — 256 с.
12. Pilott M. How to Teach a Language. — XLIBRIS, 2013. — 142 p.

References

1. Barbakova, E. V. (2005). Metodika ispol'zovaniya opor dlja chtenija tekstov razlichnyh funkcional'nyh stilej (jazykovoju vuz, 1 kurs) [Methods of using clues for reading texts of different styles (language department, 1 year of study)]. Candidate thesis. Ulan-Ude [in Russian].
2. Bychkova, N. I. (1999). Osnovy vykorystannia videofonohramy ta fonohramy dlja navchannia inozemnykh mov [Foundations of using audiotexts and video for foreign language teaching]. Kyiv: Vipol. Part 1 [in Ukrainian].
3. Bochkarova, O. Yu. (2007). Metodyka navchannia maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy profesiino spriamovanoho audiuvannia [Methods of teaching future English teachers professional listening]: Candidate thesis. Kyiv [in Ukrainian].
4. Vikovych, R. I. (2011). Metodyka navchannia studentiv movnykh spetsialnosti audiuvannia anhlo-movnykh telenovyn [Methods of teaching Foreign languages students listening comprehension of English news]. Candidate thesis. Kyiv [in Ukrainian].
5. Novykov, M. Yu. (2011). Obuchenie inozazychnoj auditivnoj kompetencii studentov-lingvistov s ispol'zovaniem DVD (na materiale sovremennykh francuzskih hudozhestvennykh fil'mov) [Teaching foreign language listening skills of students of Linguistics with the DVD (on the basis of modern French fiction films)]. Candidate thesis. Pyatyhorsk [in Russian].
6. Prohrama z anhliiskoi movy dlja universytetiv / instytutiv (piatyrichnyi kurs navchannia) : Proekt [Curriculum for English Language Development in Universities and Institutes: Draft]; ed. by S. Yu. Nikolaieva, M. I. Solovei. Vinnytsia : «Nova knyha» [in English].
7. Sivachenko, O. O. (2009). Navchannia audiuvannia anhlo-movnykh dramatychnykh tvoriv studentiv starshykh kursiv movnykh spetsialnosti [Teaching listening comprehension of English drama to senior foreign language students]. Candidate thesis. Kyiv [in Ukrainian].
8. Timina, S. V. (2003). Metodika obuchenija inostrannykh studentov audirovaniju na materiale jazyka special'nosti (na jetape vvodno-predmetnogo kursa) [Methods of teaching foreign students listening skills on the basis of speciality language]. Extended abstract of candidate's thesis. N. Novgorod [in Russian].
9. Shevkoplyas, L. V. (2017). Formuvannja anhlo-movnoji kompetenciji v audiyuvanni maybutnikh uchyteliv u protsesi samostiynoi roboty [Forming future teachers' English listening competence in the process of self-study work]. Candidate thesis. Kyiv [in Ukrainian].
10. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – 3 ed. — Pearson Education ESL, 2007. — 569 p.
11. Curriculum: für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen hochschulen; ed. by N. F. Borysko. Kyiv: Lenvit. [in German].
12. Pilott M. How to Teach a Language. — XLIBRIS, 2013. — 142 p.

Задорожная И. П. Формирования иноязычной аудитивной компетентности студентов лингвистических специальностей на основании художественных фильмов

Определены особенности формирования аудитивной компетентности студентов-лингвистов четвертого курса (целесообразность использования художественных фильмов ориентировочно уровня С1, вовлечение разных видов аудирования (ознакомительного, выборочного, детального, а также интенсивного с самостоятельным просмотром и обсуждением в аудитории, экстенсивного и автономного); создание банка художественных фильмов для интенсивного и автономного аудирования, который может регулярно пополняться как преподавателем, так и самими студентами; использование при необходимости памятков) и обосновали этапы формирования иноязычной аудитивной компетентности на основании художественных фильмов (I этап – подготовительный, направленный на самостоятельное ознакомление студентов с новыми лексическими единицами, которые существенно влияют на понимание его содержания, а также лингвосоциокультурными реалиями; II этап – просмотр фильма, III этап – проверка уровня понимания содержания, IV этап – критический анализ проблематики фильма).

Ключевые слова: иноязычная аудитивная компетентность, студенты лингвистических специальностей, художественные фильмы, умения, этапы, упражнения.

Zadorozhna I. Forming Foreign Language Listening Competence of Linguistic Students on the Basis of Fiction Films

The article deals with the problem of forming foreign language listening skills of senior linguistic students on the basis of fiction films. Listening skills can be effectively acquired and developed through movies as different types of listening (skimming, scanning and listening for details as well as intensive, extensive and autonomous listening) can be utilized; watching movies can provide the development of students' awareness of the foreign culture, enhance their motivation; a great scope of films enable their appropriate selection according to the student's level of language skills and interests; video promotes comprehension; different options available (e. g., using subtitles) can contribute to comprehension and listening skills development. The peculiarities of forming foreign language listening skills of senior linguistic students (advisability of using fiction films which correspond to C1 level of language proficiency, encouraging different types of listening – skimming, scanning and listening for details as well as intensive with home watching and class discussion, extensive and autonomous listening; creating a bank of fiction films for extensive and autonomous listening, regular enrichment of the bank by both the teacher and students) have been specified in the article. The requirements to the level of listening comprehension skills of senior linguistic students have been substantiated. The stages of forming foreign language listening skills of senior linguistic students on the basis of fiction films have been grounded (I stage – preparatory, aimed at learning new vocabulary, which influences comprehension, and getting acquainted with sociocultural information; II stage – watching the film; III stage – assessment of the comprehension of the film; IV stage – critical analysis of the film). The stages have been exemplified with the exercises developed to the film «The Queen».

Key words: foreign language listening competence, linguistic students, fiction films, skills, stages, exercises.

Стаття надійшла до редколегії 12.11.2017